

3. Gorin S.V. Ustojchivoe funkcionirovanie promyshlennyh predpriyatij na osnove upravlenija delovoj reputaciej: teorija, metodologija, praktika: Monografija / S.V. Gorin. — M.: Izd-vo OOO «Vash poligraficheskij partner», 2011. — 320 s.
4. Gosh A. Vysokaja reputacija — luchshaja zashhita ot krizisa / Aleksej Gosh // Jelektronnoe izdanie «General'nyj direktor» Rezhim dostupa: <http://director.com.ua/brending-marketing-piar/vysokaya-reputatsiya-%E2%80%94luchshaya-zashchita-ot-krizisa>
5. Zinger O.A. Kompleksnaja ocenka ustojchivogo razvitija promyshlennogo predprijatija / O.A. Zinger // Vestnik INZhJeKONA. — 2010. — № 2. — S. 373—378.
6. Kniga: Doslidzhennja «antikrihkosti».[Elektronnij resurs]. Rezhim dostupu : http://economics.lb.ua/state/2014/05/21/266991_doslidzhennja_antikrihkosti.html. Nazva z ekranu
7. Mel'nik T.E. Upravlenie ustojchivym razvitiem promyshlennyh predpriyatij na osnove ispol'zovanija jeffektivnogo kompleksnogo pokazatelja ego ocenki / T.E. Mel'nik// Diss. kand. jekon. nauk: 08.00.05. Orjol: Orlovskij gosudarstvennyj tehničeskij universitet. 2009. — 236 s.
8. Sergunjaev S.N. Formirovanie ocenki ustojchivogo razvitija promyshlennogo predprijatija / S.N. Sergunjaev , S.V. Trubickov // Jekonomika i upravlenie. — 2011. — № 2 — S. 30—34.
9. Solomanidina T. Delovaja reputacija kak odno iz vazhnejshih strategičeskikh preimushhestv kompanii / T.Solomanidina, S.Rezontov, V.Novik // Upravlenie personalom. — 2005. — № 5. [Elektronnyj resurs] Rezhim dostupa : <http://www.top-personal.ru/issue.html?379>
10. Taleb N.N. Atihrupkost': kak izvlech' vygodu iz haosa / N.N.Taleb: Per. s angl. — M.: KoLibri, Azbuka-Attikus, 2014. — 768 s.
11. Tkachenko E. Biznes vyhodit iz doverija / Ekaterina Tkachenko// [Elektronnyj resurs] — Rezhim dostupa : <http://www.gazeta.ru/business/2012/06/08/4618545.shtml>
12. Homjachenkova N.A. Mehanizm integral'noj ocenki ustojchivosti razvitija promyshlennyh predpriyatij / N.A. Homjachenkova / Avtoreferat diss. kand. jekon. nauk: 08.00.05. M.: Moskovskij gosudarstvennyj institut jelektronnoj tehniki. 2011. — S. 21.
13. Global RepTrak® Pulse Complimentary Reports — 2014. [Электронный ресурс] — Режим доступа : <http://www.reputationinstitute.com/thought-leadership/complimentary-reports-2014>

УДК 338:657.633.5

М. М. Шигун, д.е.н., проф.,
професор кафедри обліку
підприємницької діяльності
ДВНЗ «КНЕУ імені Вадима Гетьмана»

ФУНКЦІОНАЛЬНА РОЛЬ СУБ'ЄКТІВ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ В ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

M. M. Shygun, doctor of Economics,
professor, Professor of Entrepreneurship
Activities Accounting Department,
Kyiv National Economic University
named after Vadym Hetman

FUNCTIONAL ROLE OF ECONOMIC SECURITY SUBJECTS IN ACTIVITY OF ENTERPRISE

Анотація. Досліджено вплив різних видів ризиків на безпеку діяльності суб'єкта господарювання, обґрунтовано необхідність створення суб'єктів економічної безпеки на великих підприємствах, визначено функції та роль суб'єктів економічної безпеки в діяльності підприємства.

Annotation. The influence of different types of risks on security of the entity's activity is studied, the necessity to establish economic security subjects at large enterprises is grounded, and the functions and the role of economic security subjects in the enterprise's activity is determined.

Ключові слова: економічна безпека, ризики діяльності, безпека діяльності підприємства, внутрішній контроль.

Keywords: economic security, activity risks, security of enterprise's activity, internal control.

Постановка проблеми. Ведення економічної діяльності в ринкових умовах здійснюється на принципах незалежності і самостійності суб'єкта господарювання при виборі бажаного, доцільного, вигіднішого виду економічної діяльності на свій ризик і під свою відповідальність. Фактор ризику значно ускладнює господарську діяльність, оскільки створює широкий набір загроз безпечному веденню бізнесу. У ринковій економіці ні держава, ні професійні організації не несуть відповідальності за зобов'язаннями підприємств, і наслідки ризику повністю належать підприємницьким структурам.

Насичення ринку конкурентними товарами, роботами і послугами, активне провадження інновацій, підвищують ступінь ризиків і загроз безпечній діяльності суб'єктів господарювання. Ризик притаманний будь-якому управлінському рішення, тому перевірка умов ведення діяльності, прогнозування розвитку подій та оцінка імовірного прояву ризиків і загроз є основним завданням при створенні системи економічної безпеки підприємства. Результати оцінки ризиків діяльності використовуються керівництвом підприємства для прийняття господарських рішень.

Широка сфера дії економічних ризиків вимагає створення надійної системи економічної безпеки суб'єкта господарювання. Ключова роль системи економічної безпеки — це зменшення ризику підприємницької діяльності через моніторинг умов її організації та ведення, пошук шляхів розвитку і захисту бізнесу з використанням диверсифікації виробництва, залучення інвестицій, виявлення та попередження прояву факторів ризику банкрутства підприємства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми створення і функціонування підрозділів економічної безпеки на підприємствах становлять предмет наукових досліджень вітчизняних і зарубіжних учених. Окрема увага науковцями приділяється дослідженню загальних засад ризиків у підприємстві та управлінню ризиками як основного джерела загроз безпечній діяльності, зокрема, В.В. Вітлінським і Г.І. Великоіваненко [2], Ф.Х. Найтом [10]. Управління економічною безпекою підприємства із застосуванням ризик-орієнтованого підходу досліджує Є.Н. Лапченко [8]. Зміст економічної безпеки суб'єктів господарювання, механізми її забезпечення та управління в трансформаційних умовах економічного розвитку розкривають О.А. Кириченко, О.І. Захаров, М.П. Денисенко [4], О.М. Ляшенко [9], Л.В. Гнилицька, Ю.С. Погорелов [11], М.В. Фоміна [14], В.І. Франчук [15], С.М. Шкарлет [16].

Разом з тим залишаються актуальними проблеми розмежування функцій підрозділів економічної безпеки підприємств та інших структурних підрозділів, які також здійснюють виявлення ризиків і загроз безпечній діяльності суб'єкта господарювання. У зв'язку з цим важливо виокремити ті функції, які виконуються безпосередньо фахівцями підрозділу економічної безпеки, і ті функції, що потребують наявності інших спеціальних знань і практичного досвіду і відповідного залучення контролерів, аналітиків, фінансистів, бухгалтерів, технічних спеціалістів для виявлення окремих видів ризиків.

Мета статті. Дослідити вплив різних видів ризиків на безпеку діяльності суб'єкта господарювання, обґрунтувати необхідність створення суб'єктів економічної безпеки на вітчизняних підприємствах, визначити функції та роль суб'єктів економічної безпеки в діяльності підприємств.

Виклад основного матеріалу. Поняття ризику науковцями пов'язується з усвідомленням небезпеки, загрози, невизначеності, ненадійності, випадковості, непевності, збитків. Термін «ризик» походить від латинського слова «resesum» — скеля або небезпека зіткнення з нею. Поняття ризику часто асоціюється з багатозначними негативними проявами життєвих ситуацій, вживається як їх синонім. В економічній літературі ризик переважно розглядається як невизначеність. Невизначеність породжується непередбачуваністю кінцевого результату, який може або збігатися з очікуваним, або бути кращим чи гіршим за нього за основними показниками. З точки зору економічної безпеки діяльності ризик і невизначеність розглядаються як імовірність негативних наслідків здійснених господарських операцій, що відбиваються на економічних показниках підприємства та його фінансово-майновому стані.

У системі економічної безпеки ризику розглядаються з урахуванням двох чинників: 1) частоти настання події, що спричиняє економічний ризик щодо її місця та часу; 2) розмір імовірного збитку (абсолютна величина від'ємного відхилення фактичного результату від очікуваного). Відповідно, економічний ризик за своїм змістом є не лише ймовірністю появи певної події, але також імовірністю настання негативного економічного результату.

Негативними наслідками певної події можуть бути не лише прямі втрати (збитки), а й непрямі — недоотримана або втрачена очікувана користь, якої планувалося досягти у процесі господарської діяльності. Тому економічний ризик це також ймовірність отримання втрат очікуваної економічної користі або прямих збитків через прояв певних господарських подій.

Об'єктами дослідження в системі економічної безпеки підприємства є не самі ризики, і не ймовірність їх появи, а *носії ризику*, тобто ті явища, події чи процеси, у зв'язку з якими на підприємство може чинитися негативний вплив. Адекватна оцінка імовірності прояву та ступеня впливу різних видів економічних ризиків вимагає наявності спеціальних знань у фахівців, що забезпечують економічну безпеку діяльності підприємства. Відповідно для якісного підбору персоналу, розподілу функціональних обов'язків між фахівцями різних структурних підрозділів підприємства, що забезпечують функціонування системи економічної безпеки, ризики потрібно класифікувати за видами для здійснення їх системного аналізу та контролю.

Залежно від завдань ризику слід класифікувати за різними якісними та кількісними критеріями. У теорії ризиків наводяться різні класифікаційні ознаки, проте вони не всі відображають суть економічних ризиків. Відповідно для потреб системи економічної безпеки підприємства класифікація ризиків повинна обмежуватись такими ознаками і видами (табл. 1).

Розглянуті види ризиків виступають основою для створення ефективної системи економічної безпеки суб'єкта господарювання, яка здатна забезпечувати виявлення, визначення причин і джерел ризиків, зниження впливу або усунення, попередження в майбутньому кожного виду ризику.

Таблиця 1

КЛАСИФІКАЦІЯ РИЗИКІВ ДЛЯ ЦІЛЕЙ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА

№ з/п	Види ризиків	Зміст ризиків
1	2	3
1. За походженням		
1.1	<i>Природні</i>	Випадкові події та стихійні явища, які не залежать від людської діяльності
1.2	<i>Антропогенні</i>	Виникають внаслідок господарської, науково-технічної та іншої людської діяльності

Закінчення табл. 1

№ з/п	Види ризиків	Зміст ризиків
1	2	3
2. За видами явищ і процесів		
2.1	Економічні	Пов'язані з імовірністю відхилення від запланованого порядку проходження економічних процесів, недоотриманням доходів, надмірним понесенням витрат і недоотриманням або отриманням негативних фінансових результатів
2.2	Технічні	Визначаються збоями, поломками техніки та обладнання, машин, транспортних засобів, що перешкоджає нормальному процесу діяльності
2.3	Технологічні	Виявляються у випадку порушення технологічних процесів, недотримання технології виробництва і, як наслідок, виходу неякісної продукції, яка не відповідає стандартам
2.4	Екологічні	Виникають внаслідок негативного людського впливу на навколишнє середовище, здійснення шкідливих викидів виробництва
2.5	Фінансові	Виникають у випадках втрати коштів, їх недоотримання при проведенні фінансових операцій
2.6	Інвестиційні	Можуть бути пов'язані з неефективністю проведення інвестиційних процесів, неотриманням очікуваного прибутку від вкладених інвестицій
2.7	Інноваційні	Обумовлюються значними втратами внаслідок проведення інноваційних досліджень і розробок, які виявляються неефективними, або інноваційний продукт стає неактуальним у зв'язку з появою продуктів-замінників
2.8	Договірні	Виникають у зв'язку з неякісною розробкою договорів, упущенням суттєвих умов співпраці, а також як наслідок порушення досягнутих домовленостей однією або іншою стороною договору
2.9	Кредитні	Пов'язані з веденням діяльності із надання кредитних ресурсів або при отриманні кредитних коштів. Розкривають негативні наслідки у зв'язку з порушенням умов кредитних договорів, зміною таких умов внаслідок негативних економічних подій
2.10	Валютні	Визначаються негативними змінами курсів валют, що впливає на стан розрахунків, умови виконання договірних зобов'язань, умов проведення валютних операцій
2.11	Соціальні	Викликані масовими соціальними зрушеннями в у світовій або національній економіці, що може впливати на формування попиту на продукцію, перерозподіл ринкових часток, необхідність впровадження інноваційних продуктів
2.12	Кадрові	Пов'язані зі структурою та кваліфікаційними характеристиками персоналу підприємства, недостатніми особистісними характеристиками фахівців, що обіймають відповідальні посади
2.13	Інформаційні	Охоплюють усі потоки інформації (вхідні, вихідні, внутрішні) та визначаються імовірністю втрати інформації, несвоєчасного її отримання, недостовірністю даних
3. За носіями ризиків		
3.1	Майнові	Стосуються майнових об'єктів і майнових інтересів відповідних власників
3.2	Особистісні	Відображають особисті впливи конкретних осіб відповідно до їх інтересів і цілей
4. За економічний впливом		
4.1	Допустимий	Загроза втрати певної частини прибутку від ведення підприємницької діяльності
4.2	Критичний	Пов'язаний з втратою очікуваної виручки або інших доходів
4.3	Катастрофічний	Призводить до втрати майна і, як наслідок, до банкрутства

Зростання уваги до питань забезпечення економічної безпеки обумовлюється активним проявом у житті суб'єктів господарювання суперечностей політичного, економічного, технологічного, екологічного, міжетнічного та іншого характеру, що виявляються на міжнародному рівні.

Основне функціональне навантаження в процесі управління системою економічної безпеки покладається на власників, керівників вищого рівня та керівників структурних підрозділів суб'єкта господарювання. Важлива роль також відводиться усьому персоналу підприємства, який залучається до процесу виявлення фактів чи загроз виникнення конфліктів, пов'язаних з їх безпосередньою діяльністю. Для забезпечення цілеспрямованої діяльності з моніторингу факторів, що можуть викликати, або вже спричинили прояв загроз економічній безпеці господарської діяльності, підприємства повинні створювати спеціалізовані контролюючі підрозділи.

Поняття економічної безпеки є відносно новим для економічної науки, тому серед науковців немає усталеного підходу до визначення змісту цієї категорії. Аналіз існуючих підходів виявляє досить різнобічні погляди щодо дефініції економічної безпеки, яка розглядається як: 1) явище відсутності небезпеки, збереженості, надійності [13]; 2) стан діяльності, стан корпоративних ресурсів і підприємницьких можливостей, за якого забезпечується висока ефективність їх використання [12, с. 20—21]; 3) захищеність потенціалу підприємства від прямих і непрямих загроз [1; 7; 12]; 4) сукупність факторів, що забезпечують незалежність, стійкість, адаптивну здатність [5]; 5) система суб'єктів економічної безпеки, спеціальних органів, структур [17]; 6) система поглядів, ідей, цільових настанов і підходів, що застосовуються керівництвом підприємства [6]; 7) наукова галузь знань, що об'єднує концепції економічної безпеки, теорії категорійний апарат, методологію і технологію забезпечення безпеки [12, с. 18].

З огляду на існуючі підходи, економічну безпеку, з нашої точки зору, також можна розглядати як: 8) комплекс взаємопов'язаних заходів у цілях захисту безпеки діяльності; 9) еталонний стан підприємства, що відображає абсолютний захист його майнових та особистісних інтересів, відсутність загроз банкрутству, ефективне функціонування системи діагностики та усунення ризиків діяльності.

Економічна безпека складне і багатогранне явище, що поєднує характерні ознаки безпеки як такої (відсутність небезпеки, надійність, збереженість) та повинно враховувати специфічні ознаки економічних процесів, таких як політика, міжнародні відносини, рівень розвитку технологій, функціонування світової фінансової системи тощо. Економічна безпека відображає еталонний стан підприємства, якого воно намагається постійно досягнути і в якому забезпечується захист життєво необхідних господарських інтересів від внутрішніх і зовнішніх загроз. Еталонний стан економічної безпеки підприємства визначає абсолютний захист його майнових та особистісних інтересів, відсутність загроз банкрутству, ефективне функціонування системи діагностики та усунення ризиків діяльності.

Аналіз типів ризиків, у яких функціонує економічний суб'єкт, відображає рівні, на яких може забезпечуватись стан економічної безпеки (світовий, міждержавний, національний, регіональний, місцевий) та сфери, в яких можуть створюватись загрози економічній безпеці (правові, технічні, технологічні, ресурсні (включаючи енергетичні, трудові та ін.), інвестиційні, інноваційні, фінансові (включаючи валютні), екологічні, соціальні тощо), що обумовлюються зовнішніми та внутрішніми чинниками.

Специфіка кожного з типів ризиків визначає особливості процесу виявлення дійсних або потенційних загроз безпеці, попередження їх прояву, зниження їх впливу та ліквідації наслідків впливу на діяльність підприємства. Кожен з типів ризиків вимагає залучення фахівців різного профілю, які повинні забезпечити діагностику, оцінку та аналіз імовірного й фактичного впливу ризиків, розробку можливих шляхів відновлення стану безпеки діяльності.

Ключовими суб'єктами, що забезпечують безпеку діяльності на рівні суб'єкта господарювання, є власники, вище керівництво (директор і його заступники), кері-

вники структурних підрозділів, керівник і співробітники підрозділу економічної безпеки, керівники та співробітники економічних підрозділів і підрозділів контролю, працівники підприємства (рис. 1). Для ефективного розподілу функцій між зазначеними категоріями фахівців важливо поділяти сфери прояву різних типів ризику, за виявлення і контроль яких відповідають різні суб'єкти.

Створення на підприємстві спеціального підрозділу економічної безпеки виконує важливу роль у процесі управління ризиками діяльності та забезпечення безпечного стану діяльності. Разом з тим, слід застережити, що один підрозділ економічної безпеки не може виключити прояв усіх типів ризиків у зв'язку з їх різнобічним характером. Різний зміст ризиків вимагає наявності широкого діапазону професійних знань, які не можуть охоплюватись одним фахівцем і навіть групою фахівців. Ефективна система економічної безпеки на підприємстві можлива тільки у комплексному поєднанні функцій і завдань, що виконуються усіма службами і підрозділами для виявлення внутрішніх і зовнішніх загроз економічній діяльності та забезпечення безпечного стану такої діяльності.

Одне з чільних місць у системі економічної безпеки підприємства займає служба внутрішнього контролю. Внутрішній контроль є невід'ємною складовою механізму ефективного управління економічним суб'єктом, він забезпечує реалізацію мети створення і функціонування підприємства, збереження вартості активів, сприяє підвищенню ефективності та якості роботи усіх підрозділів, посиленню економічності діяльності, виявленню причин та умов, які викликали виникнення шахрайства, нестач, дозволяє виявляти і попереджати економічні ризики, визначати їх причини і усувати наслідки.

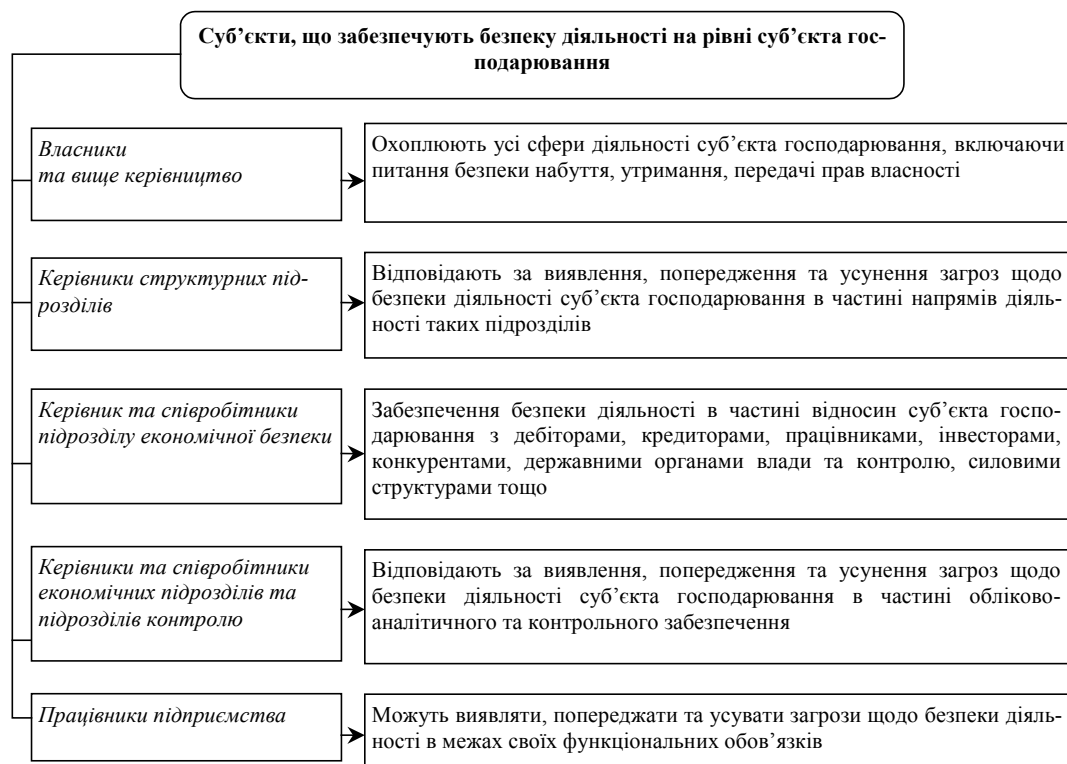

Рис. 1. Суб'єкти, що забезпечують безпеку діяльності на рівні суб'єкта господарювання

Необхідність включення служби внутрішнього контролю до загальної системи економічної безпеки сучасного підприємства визначається посиленням конкурентної боротьби, а також збільшенням кількості фіктивних і проблемних підприємств, що викликано не тільки загальною макроекономічною нестабільністю, але й дією

негативних зовнішніх чинників ризикованої економічної політики, відсутністю стратегічного планування господарської діяльності, недостатньо кваліфікованого управління підприємством.

Висновки. Зовнішні та внутрішні ризики становлять основну загрозу економічній безпеці діяльності підприємства. Для організації ефективної системи економічної безпеки особливу увагу слід приділяти поділу ризиків за видами явищ і процесів на такі види: економічні, технічні, технологічні, екологічні, фінансові, інвестиційні, інноваційні, договірні, кредитні, валютні, соціальні, кадрові, інформаційні. Такий поділ дозволяє підібрати найкваліфікованіших фахівців для виявлення, оцінки, аналізу та мінімізації впливу та усунення наслідків впливу ризиків.

Економічна безпека відображає еталонний стан підприємства, якого воно намагається постійно досягнути і в якому забезпечується захист життєво необхідних господарських інтересів від внутрішніх і зовнішніх загроз. Еталонний стан економічної безпеки підприємства відображає абсолютний захист його майнових та особистісних інтересів, відсутність загроз банкрутству, ефективне функціонування системи діагностики та усунення ризиків діяльності.

Суб'єктами, що забезпечують безпеку діяльності на рівні суб'єкта господарювання, є власники, вище керівництво (директор і його заступники), керівники структурних підрозділів, керівник і співробітники підрозділу економічної безпеки, керівники та співробітники економічних підрозділів і підрозділів контролю, працівники підприємства. Для ефективного розподілу функцій між зазначеними категоріями фахівців важливо поділяти сфери прояву різних типів ризику, за виявлення і контроль яких відповідають різні суб'єкти.

Активне використання персоналу служби внутрішнього контролю у процесах забезпечення економічної безпеки потребує розмежування функцій служби контролю та підрозділу економічної безпеки задля виключення повторного виконання процедур діагностики та виявлення ризиків діяльності, а також створення системи юридичного, економічного, технічного та інших видів забезпечень для належного функціонування служби внутрішнього контролю у системі економічної безпеки.

Література

1. Бендиков М. А. Экономическая безопасность промышленного предприятия (организационно-методический аспект) / М. А. Бендиков // Консультант директора. — 2000. — № 2. — С. 7—13.
2. Вітлінський В.В. Ризикологія в економіці та підприємстві : [монографія] / В.В. Вітлінський, Г.І. Великоіваненко. — К. : КНЕУ, 2004. — 480 с.
3. Економічна безпека суб'єктів господарської діяльності в умовах глобальної фінансової кризи: монографія. / [Кириченко О.А., Захаров О.І., Денисенко М.П. та ін.]. — К.: ТОВ «Дорадо-Друк», 2010. — 412 с.
4. Економічна безпека суб'єктів господарської діяльності в умовах глобальної фінансової кризи: монографія. / [Кириченко О.А., Захаров О.І., Денисенко М.П. та ін.]. — К.: ТОВ «Дорадо-Друк», 2010. — 412 с.
5. Капустин Н. Экономическая безопасность отрасли и фирмы / Н. Капустин // Бизнес-информ. — 2005. — № 11—12. — С. 45—47.
6. Кашин А. В. Экономическая безопасность предприятия: управленческие решения: автореф. дис. на соискание уч. степени канд. экон. наук: спец. 08.00.05 „Экономика и управление народным хозяйством» (экономическая безопасность) / А. В. Кашин. — М., 2008. — 21 с.
7. Ковалев Д. Экономическая безопасность предприятия / Д. Ковалев, Т. Сухорукова // Экономика Украины. — 2004. — № 10. — С. 48—52.
8. Лапченко Е.Н. Теоретические предпосылки управления экономической безопасностью предприятия с применением риск-ориентированного подхода / Е.Н. Лапченко // Бухгалтерский учет и анализ. — 2009. — № 2. — С. 37—41.

9. *Ляшенко О.М.* Концептуалізація управління економічною безпекою підприємства: [монографія] / О.М. Ляшенко. — Луганськ: СЛУ ім. В.Даля, 2011. — 400 с.
10. *Найт Ф. Х.* Риск, неопределенность и прибыль / Ф. Х. Найт; пер. с англ. — М.: Дело, 2003. — 360 с.
11. Система економічної безпеки: держава, регіон, підприємство: монографія / [Л.В. Гнилицька, О.М. Ляшенко, Ю.С. Погорелов та ін.]. — Луганськ: Елтон, 2010. — 282 с.
12. Теоретико-методологические и прикладные основы обеспечения экономической безопасности субъектов хозяйственной деятельности: монография. / Л.В. Гнилицкая, А.И. Захаров, П.Я. Прыгунов. — К.: ТОВ «Дорадо-Друк», 2011. — 290 с.
13. Толковый словарь В.И. Даля. [Электронный ресурс] — Режим доступа: www.vehi-net/vidahl.agava.ru
14. *Фоміна М.В.* Проблеми економічно безпечного розвитку підприємств: теорія і практика : [монографія] / М.В. Фоміна. — Донецьк : ДонДУЕТ, 2005. — 140 с.
15. *Франчук В. І.* Особливості організації системи економічної безпеки вітчизняних акціонерних товариств в умовах трансформаційної економіки: [монографія] / В.І. Франчук. — Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2010. — 440 с.
16. *Шкарлет С.М.* Економічна безпека підприємства: інноваційний аспект: [монографія] / С.М. Шкарлет. — К.: Книжкове вид-во НАУ, 2007. — 436 с.
17. *Ярочкин В.И.* Служба безопасности коммерческого предприятия / В.И. Ярочкин. — М.: Изд-во «Ось-89», 2005. — 144 с.

Reference

1. *Bendikov M. A.* Ékonomicheskaya bezopasnost promyshlennogo predpriyatiya (orhanyzatsionno-metodycheskyy aspekt) / M. A. Bendikov // Konsultant dyrektora. — 2000. — № 2. — S. 7—13.
2. *Vitlinskyy V.V.* Ryzikolohiya v ekonomitsi ta pidpriyemnytstvi : [monohrafiya] / V.V. Vitlinskyy, H.I. Velykoivanenko. — K. : KNEU, 2004. — 480 s.
3. Ekonomichna bezpeka subyektiv hospodarskoyi diyalnosti v umovakh hlobalnoyi finansovoyi kryzy: monohrafiya. / [Kyrychenko O.A., Zakharov O.I., Denysenko M.P. ta in.]. — K.: TOV «Dorado-Druk», 2010. — 412 s.
4. Ekonomichna bezpeka subyektiv hospodarskoyi diyalnosti v umovakh hlobal'noyi finansovoyi kryzy: monohrafiya. / [Kyrychenko O.A., Zakharov O.I., Denysenko M.P. ta in.]. — K.: TOV «Dorado-Druk», 2010. — 412 s.
5. *Kapustyn N.* Ékonomicheskaya bezopasnost otrasly y fyrmy / N. Kapustyn // Byznesh-inform. — 2005. — №11—12. — S. 45—47.
6. *Kashyn A. V.* Ékonomicheskaya bezopasnost predpriyatiya: upravlencheskiye resheniya: avtoref. dys. na soyskanye uch. stepeny kand. ékon. nauk: spets. 08.00.05 «Ékonomika y upravlenye narodnym khozyaystvom» (ékonomicheskaya bezopasnost) / A. V. Kashyn. — M., 2008. — 21 s.
7. *Kovalev D.* Ékonomicheskaya bezopasnost predpriyatiya / D. Kovalev, T. Sukhorukova // Ékonomika Ukrainy. — 2004. — № 10. — S. 48—52.
8. *Lapchenko E.N.* Teoretycheskiye predposylky upravleniya ékonomicheskoy bezopasnostyu predpriyatiya s pryimeneniyem risk-oryentirovannogo podkhoda / E.N. Lapchenko // Bukhhalterskyy uchet y analiz. — 2009. — № 2. — S. 37—41.
9. *Lyashenko O.M.* Kontseptualizatsiya upravlinnya ekonomichnoyu bezpekoyu pidpriyemstva: [monohrafiya] / O.M. Lyashenko. — Luhansk: SNU im. V.Dalya, 2011. — 400 s.
10. *Nayt F. X.* Rysk, neopredelennost y prybyl / F. X. Nayt; per. s anhl. M.: Delo, 2003. — 360 s.
11. Sistema ekonomichnoyi bezpeky: derzhava, rehion, pidpriyemstvo: monohrafiya / [L.V.Hnylytska, O.M. Lyashenko, YU.S.Pohoryelov ta in.]. — Luhansk: Elton, 2010. — 282 s.
12. Teoretyko-metodolohycheskiye y prykladnye osnovy obespecheniya ékonomicheskoy bezopasnosti subektov khozyaystvennoy deyatelnosti: monohrafiya. / L.V. Hnylytskaya, A.Y. Zakharov, P.YA. Pryhunov. — K.: TOV «Dorado-Druk», 2011. — 290 s.
13. Tolkovyy slovar V.Y. Dalya. [Elektronnyy resurs] — Rezhym dostupu: www.vehi-net/vidahl.agava.ru

14. *Fomina M.V.* Problemy ekonomichno bezpechnoho rozvytku pidpryyemstv: teoriya i praktyka : [monohrafiya] / M.V. Fomina. — Donetsk : DonDUET, 2005. — 140 s.
15. *Franchuk V. I.* Osoblyvosti orhanizatsiyi systemy ekonomichnoyi bezpeky vitchyznyanykh aktsionernykh tovarystv v umovakh transformatsiynoyi ekonomiky: [monohrafiya] / V.I. Franchuk. — Lviv: Lvivskyy derzhavnyy universytet vnutrishnikh sprav, 2010. — 440 s.
16. *Shkarlet S.M.* Ekonomichna bezpeka pidpryyemstva: innovatsiynyy aspekt: [monohrafiya] / S.M. Shkarlet. — K.: Knyzhkove vyd-vo NAU, 2007. — 436 s.
17. *Yarochkyn V.Y.* Sluzhba bezopasnosty kommercheskoho predpryyatyya / V.Y. Yarochkyn. M.: Yzd-vo «Os-89», 2005. — 144 s.

УДК 334.78:347.77.012

В. М. Дуба, канд. екон. наук, доцент
кафедри обліку підприємницької діяльності
ДВНЗ «КНЕУ імені Вадима Гетьмана»

АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФОРМУВАННЯ ПАТЕНТНОЇ ПОЛІТИКИ ІНСТИТУЦІЙНИХ ОДИНИЦЬ ПІДПРИЄМНИЦТВА

V. Dyba, PhD Associate Professor
of Entrepreneurship Activities
Accounting Department Kyiv National
Economic University named after Vadym Hetman

ANALYTICAL SUPPORT OF FORMING THE PATENT POLICY OF INSTITUTIONAL ENTERPRISE UNITS

Анотація. Стаття присвячена аналітичному та обліковому забезпеченню нематеріальних активів на інноваційно-орієнтованому підприємстві та формуванню його патентної політики.

Annotation. The article deals with the issue of analytical and accounting support of intangible assets management at innovation-oriented enterprises, as well as formation of its patent policy.

Ключові слова: нематеріальні активи, інтелектуальна власність, інноваційна діяльність, інноваційно-орієнтоване підприємство, патентна система, патентна політика.

Key words: intangible assets, intellectual property, innovative activity, innovation-oriented enterprise, patent system, patent policy.

Актуальність і постановка завдання. Важливою складовою і одним з основних напрямків розвитку корпорацій як інституційних одиниць підприємництва є їх інноваційна діяльність з орієнтацією на широке впровадження та використання в своїй діяльності нематеріальних активів. Активізувати інноваційний процес допоможе правильно сформована патентна політика, спрямована на досягнення стійкого конкурентного становища підприємства на товарному ринку за рахунок забезпечення комплексного захисту власних інтересів у сфері інтелектуальної власності та отримання додаткових доходів від володіння, користування і розпорядження цією власністю. Патентна політика дає змогу здійснювати більш вільне управління ці-